Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

17. oktoober 2013*

Direktiiv 2002/92/EÜ — Kindlustusvahendus — Kindlustusseltsi või kindlustusseltsi töötaja oma tööandja vastutusel tegutsemise välistamine — Selle töötaja võimalus tegeleda kindlustusvahendusega juhutegevusalana — Kutsesobivusnõuded

Kohtuasjas C-555/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Symvoulio tis Epikrateiase (Kreeka) 29. augusti 2011. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 3. novembri 2011, menetluses

Enosi Epangelmation Asfaliston Ellados (EEAE),

Syllogos Asfalistikon Praktoron N. Attikis (SPATE),

Panellinios Syllogos Asfalistikon Symvoulon (PSAS),

Syndesmos Ellinon Mesiton Asfaliseon (SEMA),

Panellinios Syndesmos Syntoniston Asfalistikon Symvoulon (PSSAS)

versus

Ypourgos Anaptyxis,

Omospondia Asfalistikon Syllogon Ellados,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič (ettekandja), kohtunikud C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh, C. Toader ja E. Jarašiūnas,

kohtujurist: N. Jääskinen,

kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikus menetluses ja 20. juuni 2013. aasta kohtuistungil esitatut,

* Kohtumenetluse keel: kreeka.

arvestades kirjalikke seisukohti, mille esitasid:

— Enosi Epangelmation Asfaliston Ellados (EEAE), Syllogos Asfalistikon Praktoron N. Attikis (SPATE), Panellinios Syllogos Asfalistikon Symvoulon (PSAS), Syndesmos Ellinon Mesiton Asfaliseon (SEMA) ja Panellinios Syndesmos Syntoniston Asfalistikon Symvoulon (PSSAS), esindaja: *dikigoros* A. K. Sinis,

— Ypourgos Anaptyxis, esindaja: N. Amiralis,

— Omospondia Asfalistikon Syllogon Ellados, esindajad: *dikigoros* C. Theodorou ja *dikigoros* C. Synodinos,

— Kreeka valitsus. esindajad: M. Germani ja F. Dedousi ning samuti G. Karipsiades ja N. Amiralis,

— Belgia valitsus, esindajad: M. Jacobs ja L. Van den Broeck,

— Küprose valitsus, esindaja: N. Kyriakou,

— Austria valitsus, esindaja: C. Pesendorfer,

— Euroopa Komisjon, esindajad: I. Zervas, K.-Ph. Wojcik ja N. Yerrell,

olles 12. septembri 2013. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. detsembri 2002. aasta direktiivi 2002/92/EÜ kindlustusvahenduse kohta (ELT 2003, L 9, lk 3) artikli 2 punkti 3 teise lõigu tõlgendamist.

2 See taotlus esitati ühelt poolt kindlustusvahenduse valdkonna kutseühingute ehk Enosi Epangelmation Asfaliston Elladose (EEAE) (Kreeka kutseliste kindlustusandjate liit), Syllogos Asfalistikon Praktoron N. Attikise (SPATE) (Attikise piirkonna kindlustusagentide assotsiatsioon), Panellinios Syllogos Asfalistikon Symvouloni (PSAS) (Üle-Kreekaline kindlustuskonsultantide assotsiatsioon), Syndesmos Ellinon Mesiton Asfaliseoni (SEMA) (Kreeka kindlustusmaaklerite liit) ja Panellinios Syndesmos Syntoniston Asfalistikon Symvouloni (PSSAS) (Üle-Kreekaline kindlustuskonsultantide koordineerijate liit, edaspidi ühiselt „EEAE jt”) ning teiselt poolt Ypourgos Anaptyxise (arenguminister) ja Omospondia Asfalistikon Syllogon Elladose (Kreeka kindlustusühistute liit) vahelises kohtuvaidluses, mille ese on nõue osaliselt tühistada arenguministeeriumi riigisekretäri 8. augusti 2007. aasta dekreet nr K3-8010, millega kehtestatakse kindlustusvahendajate kogemust, üldiseid, äri- ja kutsealaseid oskusi ning teadmisi puudutavad nõuded.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 2002/92 põhjendused 6–9 on sõnastatud järgmiselt:

„(6)Kindlustus- ja edasikindlustusvahendajad peaksid olema võimelised kasutama asutamislepingus sätestatud asutamisvabadust ja teenuste osutamise vabadust.(7)Kindlustusvahendajate suutmatus kogu ühenduses vabalt tegutseda takistab kindlustuse ühtse turu nõuetekohast toimimist.(8) Kindlustusvahendustegevust alustavate ja jätkavate isikute kutsesobivusnõudeid ja registreerimist käsitlevate siseriiklike sätete kooskõlastamine saab seetõttu soodustada finantsteenuste ühtse turu väljakujundamist ning tõhustada klientide kaitset selles valdkonnas.(9)Kindlustustooteid võivad jaotada mitut tüüpi isikud või asutused, nagu agendid, maaklerid ja „finantsettevõtjad". Ettevõtjate võrdne kohtlemine ja klientide kaitse eeldavad, et käesolev direktiiv hõlmab kõiki neid isikuid või asutusi."

4 Direktiivi 2002/92 artikli 1 lõige 1 sätestab:

„Käesoleva direktiiviga sätestatakse liikmesriigis registreeritud või seal end registreerida soovivate füüsiliste ja juriidiliste isikute kindlustus- ja edasikindlustus vahendustegevuse alustamise ja jätkamise eeskirjad."

5 Direktiivi 2002/92 artikli 2 punktid 3 ja 5 sätestavad:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

3) kindlustusvahendus – kindlustuslepingute tutvustamine, soovitamine, ettevalmistamine või sõlmimine või nende haldamisel ja täitmisel abistamine eelkõige sel juhul, kui tegemist on nõuetega.

Kui sellise tegevusega tegeleb kindlustusselts või kindlustusseltsi töötaja, kes tegutseb selle kindlustusseltsi vastutusel, ei loeta seda tegevust kindlustusvahenduseks.

[…]

5) kindlustusvahendaja – füüsiline või juriidiline isik, kes tasu eest alustab või jätkab kindlustusvahendust."

[Tsitaati on parandatud Euroopa Kohtus, kuna direktiivi eestikeelne tõlge on ekslik.]

6 Selle direktiivi artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„Kindlustus- ja edasikindlustusvahendajatel peavad olema vahendaja päritoluliikmesriigi kindlaksmääratud asjakohased teadmised ja oskused.

Päritoluliikmesriigid võivad teadmisi ja oskusi käsitlevaid nõudeid kohandada vastavalt kindlustus- või edasikindlustustegevusele ja pakutavatele toodetele, eelkõige juhul, kui vahendaja põhikutsetegevus on muu kui kindlustusvahendus. Sellisel juhul võib see vahendaja tegelda kindlustusvahendusega ainult siis, kui käesoleva artikli tingimustele vastav kindlustusvahendaja või kindlustusselts on võtnud endale täieliku vastutuse selle vahendaja tegevuse eest.

[…]

Liikmesriigid ei pea käesoleva lõike esimeses lõigus nimetatud nõuet kohaldama kõigi füüsiliste isikute suhtes, kes töötavad ettevõtja heaks ja tegelevad kindlustus- või edasikindlustusvahendusega. Liikmesriigid tagavad, et mõistlikul osal kindlustustoodete vahendamise eest vastutavate ettevõtjate juhtkonnas olevatest isikutest ja kõigil teistel otse kindlustus- või edasikindlustusvahendusega seotud isikutel on oma ülesannete täitmiseks vajalikud teadmised ja oskused."

7 Kõnealuse direktiivi artiklis 12 on loetletud teave, mille kindlustusandja enne iga esimese lepingu sõlmimist ja vajaduse korral lepingu muutmisel või pikendamisel kliendile esitab, nagu vahendaja isikut tõendavad andmed ja aadress, register, millesse ta on kantud, ja vahendid registreerimise kontrollimiseks ning samuti teave selle kohta, kas tal on teatud kindlustusseltsis otsene või kaudne osalus, mis on üle 10% kapitalist või hääleõigusest.

Kreeka õigus

Presidendi dekreet 190/2006

8 Direktiivi 2002/92 sätted võeti Kreeka õigusesse üle presidendi dekreediga 190/2006, mille artikli 2 lõike 3 esimene ja teine lõik sätestavad:

„Kindlustusvahendus – kindlustuslepingute tutvustamine, soovitamine, nende sõlmimise ettevalmistamine või sõlmimine või nende haldamisel ja täitmisel abistamine, eelkõige juhul, kui tegemist on nõuetega.

Kui sellise tegevusega tegeleb kindlustusselts või kõnealuse kindlustusseltsi vastutusel tegutsev ja selle kindlustusseltsiga töölepingu alusel seotud töötaja, ei loeta seda tegevust kindlustusvahenduseks […]."

9 Presidendi dekreedi 190/2006 artikkel 4 sätestab loetelu dokumentidest, mille asjassepuutuv isik peab esitama, et ta kindlustus- või edasikindlustusvahendajana spetsiaalsesse registrisse kantaks. Selle artikli lõike 1 punkti A alapunkti e kohaselt peab sellise registreerimise jaoks muu hulgas esitama ka „dokumendid, mis tõendavad, et [asjassepuutuv isik] vastab üldistele majandus- ja kutsetegevusega seotud nõuetele".

Seadus 3557/2007

10 Presidendi dekreeti 190/2006 muudeti seadusega 3557/2007.

11 Seaduse 3557/2007 artikli 15 lõikega 2 lisati presidendi dekreedi 190/2006 artikli 2 lõike 3 teise lõigu järele uus lõik järgmises sõnastuses:

„Erandjuhul võib isik, kes on kindlustusseltsi töötaja eelmise lõigu tähenduses, tegeleda kindlustusvahendusega, ilma et käesoleva dekreedi sätted tema suhtes kehtiksid, tingimusel et tema sellest tegevusest saadav aastane brutotulu ei ületa kokku viit tuhandet (5000) eurot."

12 Seaduse 3557/2007 artikli 11 lõike 3 punktis b on seoses presidendi dekreedi 190/2006 artiklis 4 nimetatud dokumentidega sätestatud:

„Arenguministri dekreet, mis antakse 30 päeva jooksul pärast käesoleva seaduse avaldamist, täpsustab dokumendid, mis kinnitavad kindlustus- või edasikindlustusvahendajaks saada soovivate isikute, seotud kindlustus- või edasikindlustusvahendajate, kindlustusseltside töötajate ning kindlustus- ja edasikindlustusvahendusega tegelevate äriühingute töötajate majandus- ja kutsealaseid teadmisi, ning samuti juhtumid, mil neile isikutele kehtib täiendav hariduskohustus."

8. augusti 2007. aasta dekreet nr K3-8010

13 8. augusti 2007. aasta dekreet nr K3-8010 võeti vastu seaduse 3557/2007 artikli 11 lõike 3 punkti b alusel.

14 Nimetatud dekreedi XI lõige näeb ette:

„Kindlustusseltsi töötaja võib tegeleda kindlustusvahendusega, ilma et talle kehtiks kohustus end pädevas kaubanduskojas registreerida, tingimusel, et tema sellest tegevusest vahendustasu kujul saadav aastane brutotulu ei ületa kokku 5 000 (viit tuhandet) eurot.

Kui tema sellest tegevusest tulenev aastane brutotulu ületab märgitud summat, peab töötaja end pädevas kaubanduskojas registreerima vastavalt tingimustele, mis kehtivad selles kindlustusvahenduse kategoorias, milles ta on otsustanud end registreerida.

Kindlustusseltsi töötaja staatus on ühitamatu kindlustuskonsultandi staatusega."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

15 EEAE jt on kutseühingud, mille missioon on kaitsta oma kindlustusvahenduse valdkonnas vabakutselistena tegutsevate liikmete kutsealaseid ja rahalisi huve. 29. oktoobril 2007 esitasid EEAE jt eelotsusetaotluse esitanud kohtule kaebuse, milles palusid osaliselt tühistada 8. augusti 2007. aasta dekreet nr K3-8010. Oma kaebuses väidavad nad eelkõige, et selle dekreedi XI lõige ei ole kooskõlas direktiivi 2002/92 sätetega niivõrd, kuivõrd teatud tingimustel võimaldab see kindlustusseltsi töötajal teha kindlustusvahendustoiminguid ilma nimetatud direktiivi artikli 4 lõikes 1 ettenähtud kvalifikatsioonita.

16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus avaldab kahtlust, kas kaebus, milles taotletakse 8. augusti 2007. aasta dekreedi nr K3-8010 XI lõike tühistamist, on põhjendatud. Nimelt leiab see kohus, et kuna Kreeka õiguslik raamistik tõlgendatuna vastavalt direktiivile 2002/92 võimaldab tagada, et vahendustegevuse kui juhutegevusalaga tegelev kindlustusseltsi töötaja tegutseb sel tegevusalal alati selle ettevõtja vastutusel ja järelevalve all, kes tagab talle ka vajaliku koolituse, siis tuleb direktiivi sätetes kehtestatud nõuded lugeda täidetuks, sõltumata sidemest asjaomase töötaja ja tema ettevõtja vahel selle tegevusalaga tegelemisel.

17 Kuna selle kohtu üks teine koda näib selle seisukohaga mitte nõustuvat, otsustas Symvoulio tis Epikrateias menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas direktiivi 2002/92[…] artikli [2] [punkti] 3 teist lõiku tuleb tõlgendada nii, et see lubab kindlustusseltsi töötajal, kellel ei ole selle direktiivi artikli 4 lõikes 1 ette nähtud kvalifikatsiooni, tegeleda kindlustusvahenduse kui juhutegevusalaga, mitte kui põhikutsetegevusega, ka siis, kui see töötaja ei ole kindlustusseltsiga tööõiguslikus alluvussuhtes, kuid see kindlustusselts teostab tema tegevuse üle siiski järelevalvet, või lubab see direktiiv taolist tegevust ainult siis, kui seda tehakse tööõiguslikus alluvussuhtes?"

Eelotsuse küsimuse analüüs

18 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2002/92 artikli 2 punkti 3 teise lõigu ja artikli 4 lõike 1 sätteid koostoimes tuleb tõlgendada selliselt, et nendega on vastuolus see, kui kindlustusseltsi töötaja, kellel puudub selles sättes ettenähtud

kvalifikatsioon, tegeleb kindlustusvahendusega juhutegevusalana, mitte oma põhikutsetegevuse raames, ja kui see töötaja tegutseb väljaspool tema ja selle ettevõtja vahelist alluvussuhet, kuid see ettevõtja teostab siiski järelevalvet tema tegevuse üle.

19 EEAE jt ning samuti Belgia ja Austria valitsused on seisukohal, et direktiivi 2002/92 artikli 2 punkti 3 teist lõiku tuleb tõlgendada selliselt, et kindlustusseltsi töötaja, kellel puudub nimetatud direktiivi artikli 4 lõikes 1 sätestatud kvalifikatsioon, ei tohi tegeleda kindlustusvahenduse kui juhutegevusalaga. Omospondia Asfalistikon Syllogon Ellados ning samuti Kreeka ja Küprose valitsused leiavad seevastu, et selline töötaja võib kindlustusvahendusega tegeleda. Euroopa Komisjon väidab omalt poolt, et nimetatud artikli 2 punkti 3 teine lause hõlmab kindlustusseltsi sellise töötaja tegevust, kes tegutseb selle vastutusel sõltumata tema ja kindlustusseltsi vahelise lepingu liigist.

20 Alustuseks tuleb meenutada, et direktiivi 2002/92 artikli 2 punkti 3 teisest lõigust tuleneb, et tegevust, mis selle sätte esimese lõigu kohaselt oleks kvalifitseeritav kindlustusvahendusena, ei loeta kindlustusvahenduseks, kui sellise tegevusega tegeleb kindlustusselts või kõnealuse kindlustusseltsi vastutusel tegutsev kindlustusseltsi töötaja.

21 Selleks, et hinnata selles sättes ettenähtud välistuse ulatust, tuleb meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale tuleb liidu õiguse sätte tõlgendamisel arvestada mitte üksnes selle sõnastust, vaid ka konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osaks säte on (vt Euroopa Kohtu 19. juuli 2012. aasta otsus kohtuasjas C-33/11: A, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

22 Mis puudutab kõnealuses artikli 2 punkti 3 teises lõigus kasutatud mõisteid, siis tuleb tõdeda, et kindlustusseltsi töötaja tegevus ei ole direktiivi 2002/92 kohaldamisalast välja jäetud, kui ta tegutseb kindlustusseltsi „vastutusel”.

23 Selles sättes kasutatud fraas kindlustusseltsi „vastutusel” tegutsev ei eelda mitte üksnes seda, et sellele kindlustusseltsile on tema töötajate, kes – nagu täpsustab ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 45 – tegutsevad kindlustusseltsi nimel ja huvides, tegevus siduv, vaid see tähendab ka seda, et kindlustusselts on vastutav nende tegevuse eest.

24 Samas, kui kindlustusseltsi töötaja tegeleb kindlustusvahendusega väljaspool alluvussuhet selle ettevõtjaga, tuleb teda üldjuhul käsitada mitte selle ettevõtja vastutusel tegutsevana ja sellest tulenevalt asuda seisukohale, et ta tegutseb ise kindlustusvahendajana direktiivi 2002/92 artikli 2 punkti 5 tähenduses, mis tähendab, et ta peab vastama selle direktiivi artiklis 4 sätestatud nõuetele. Asjaolu, et kindlustusselts teostab teatavat järelevalvet oma töötaja tegevuse üle, ei ole piisav, et vabastada kõnealune kindlustusvahendaja selles direktiivis sätestatud kutsesobivusnõuete täitmise kohustusest.

25 Selline tõlgendus ei tulene mitte üksnes direktiivi 2002/92 sõnastusest, vaid on kooskõlas nii selle artikli 2 punkti 3 teise lõiguga kui ka selle direktiivi kui terviku eesmärkidega.

26 Mis puutub nimetatud artikli 2 punkti 3 teise lõigu eesmärki, siis tuleb tõdeda, et selle eesmärgiks on jätta direktiivi kohaldamisalast välja üksnes selline kindlustustegevus, kus klientidele pakub ja müüb teenuseid otse kindlustusselts või selle töötajad, mitte selline kindlustustegevus, kus nimetatud teenuseid pakutakse vahendaja kaudu.

27 Mis puutub direktiivi 2002/92 eesmärkidesse tervikuna, siis tuleb rõhutada, et tulenevalt selle põhjendustest 6–8 taotleb see kahte eesmärki, nimelt esiteks saavutada ühtne kindlustusturg ja selle tõhus toimimine, kõrvaldades asutamisvabadust ja teenuste osutamise vabadust piiravad takistused, ning teiseks tõhustada klientide kaitset selles valdkonnas.

28 Neid kahte eesmärki kahjustaks aga tõlgendus, mis lubaks teatud kategooria isikutel osutada vahendusteenust, kuigi nad ei vasta direktiivi 2002/92 artikli 4 lõikes 1 selleks tegevuseks ettenähtud tingimustele.

29 Esiteks tooks direktiivi 2002/92 sellise tõlgenduse kasutamine kaasa märkimisväärsed erinevused ühtsel kindlustusturul tegutsevate vahendajate vahel, kuna vahendajad saaksid tegeleda vahendustegevusega sama tüüpi kindlustuslepingute suhtes olenemata sellest, kas nad vastavad nendele tingimustele või mitte. Selline tõlgendus oleks lisaks vastuolus eesmärgiga – mis tuleneb direktiivi 2002/92 põhjendusest 9 – tagada igat tüüpi kindlustusvahendajate võrdne kohtlemine.

30 Teiseks ei võimaldaks selline tõlgendus tagada kindlustusturu tarbijate ehk kindlustusvõtjate kõrgendatud kaitset. Nimelt ei ole võimalik asuda seisukohale, et kõikidel kindlustusseltsi töötajatel, kes tegelevad kindlustusteenuste otsemüügiga sellises ettevõttes, on igal juhul vastavad teadmised ja oskused, mis on vajalikud kindlustusvahendusega iseseisvalt tegelemiseks ning et nad on seega võimelised tagama sellise vahendustegevuse kvaliteedi. Samuti ei saa eeldada, et sellised töötajad oleksid ilma neid teadmisi ja oskusi omamata võimelised kindlustuslepingu sõlmimisel, muutmisel või pikendamisel kliendile esitama direktiivi 2002/92 artiklis 12 sätestatud teavet.

31 Lõpetuseks, vastupidi sellele, mida väitis Kreeka valitsus kohtuistungil, ei sea sellist tõlgendust kahtluse alla selle direktiivi artikli 4 lõike 1 neljas lõik. Isegi kui see säte näeb tõepoolest ette, et liikmesriigid ei pea kohaldama kutsesobivusnõudeid kõigi füüsiliste isikute suhtes, kes töötavad ettevõtja heaks ja tegelevad kindlustus- või edasikindlustusvahendusega, on siiski selge, et kõnealune säte on kohaldatav kindlustusvahendusega ise tegelevate ettevõtjate olukordadele, mitte kindlustusseltsidele, mis tegelevad kindlustusteenuste otsemüügiga.

32 Nendest kaalutlustest tervikuna tuleneb, et esitatud küsimusele tuleb vastata, et direktiivi 2002/92 artikli 2 punkti 3 teise lõigu ja artikli 4 lõike 1 sätteid nende koostoimes tuleb tõlgendada selliselt, et nendega on vastuolus see, kui kindlustusseltsi töötaja, kellel puudub viimati nimetatud sättes ettenähtud kvalifikatsioon, tegeleb kindlustusvahendusega juhutegevusalana, mitte oma põhikutsetegevuse raames, ja kui see töötaja tegutseb väljaspool tema ja selle ettevõtja vahelist alluvussuhet, kuid see ettevõtja teostab siiski järelevalvet tema tegevuse üle.

Kohtukulud

33 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. detsembri 2002. aasta direktiivi 2002/92/EÜ kindlustusvahenduse kohta artikli 2 punkti 3 teise lõigu ja artikli 4 lõike 1 sätteid nende koostoimes tuleb tõlgendada selliselt, et nendega on vastuolus see, kui kindlustusseltsi töötaja, kellel puudub viimati nimetatud sättes ettenähtud kvalifikatsioon, tegeleb kindlustusvahendusega juhutegevusalana, mitte oma põhikutsetegevuse raames, ja kui see töötaja tegutseb väljaspool tema ja selle ettevõtja vahelist alluvussuhet, kuid see ettevõtja teostab siiski järelevalvet tema tegevuse üle.

Allkirjad